

Høringsinnspill fra Norske Kvinners Sanitetsforening til NOU 2024: 17 – kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester

Norske Kvinners Sanitetsforening (NKS) er Norges største kvinneorganisasjon med 44 000 medlemmer og 550 lokalforeninger over hele landet. NKS er en innovativ og sentral ideell aktør nasjonalt, innen alle de sju tjenestesektorene utvalget har sett på, med unntak av asylmottak, hvor vi har *frivillig* aktivitet. Organiseringen vår sentralt og lokalt har ført til at det er etablert lokalt eid virksomhet i store deler av landet. Våre virksomheter driver «*fra vugge til grav*», med et spenn fra sykehus, barnehager og barnevern, til sykehjem i kommunehelsetjenesten og alderspsykiatri i spesialisthelsetjenesten. I tillegg er vi en av de fremste bidragsyterne på forskning innen kvinnehelse. Vi er også en stor nasjonal beredskapsorganisasjon med 5000 beredskapsfrivillige.

Våre viktigste innspill:

- Det trengs en målrettet satsning på ideelle aktører i velferden
- NKS støtter utvalgets forslag om en ideell strategi
- Ideelle bør sikres tilgang til innovasjons- og investeringsmidler

Overordnet:

NKS takker for muligheten til å gi høringsinnspill. Vi vil berømme utvalgets arbeid og samtidig understreke viktigheten av at dette følges opp med konkrete tiltak for å sikre ideelle aktørers rolle i velferden. Sanitetskvinnene har, som mange ideelle aktører, vært pionérer i utviklingen av det som i dag er et bredt, offentlig velferdstilbud. Gjennom historien har vår organisasjon sett behov, opprettet tilbud og tettet hullene i den offentlige velferden. Ideelle aktører bidrar til et mangfold i velferden og har tradisjonelt vært en del av velferdstilbudet i Norge. Slik mener vi det må fortsette å være.

Utvalget har fått et tydelig oppdrag om å se på hvordan kommersielle aktører kan fases ut fra velferden og NOUen peker på tre mulige modeller for de ulike sektorene. En modell med kun offentlig drift, en modell med en blanding av ideell og offentlig drift og en modell der man beholder de kommersielle aktørene, men med strengere regulering enn i dag. Under følger våre innspill til hver enkelt modell.

En modell med kun offentlig drift

NKS vil advare mot en modell der det kun er de offentlige som skal drifte velferdstjenester. Vi mener, slik utvalget også skriver, at ideell sektor bidrar til mangfold og valgfrihet i tilbudet innen skattefinansierte velferdstjenester. De retter ofte tjenester inn mot nisjer i befolkningen og kan kompensere for eventuell manglende bredde hos andre tilbydere. Velger man å kun drifte i offentlig regi, så forsvinner dette mangfoldet. I tillegg er ideell sektor en viktig arbeidsgiver og bidrar til et større mangfold for de ansatte. Som en stor frivillig organisasjon nyter vi høy tillit, og våre profesjonelt drevne virksomheter kan dra nytte av våre frivillige ressurser. Innen noen sektorer, slik som drift av sykehus vil det være krevende

for det offentlige å bygge opp tilsvarende kapasitet og kompetansemiljø som de ideelle har i dag.

En modell med offentlig og ideell drift

NKS er positive til en modell der det offentlige drifter velferdstjenestene med et innslag av ideell drift. Med en slik modell vil man kunne ivareta mangfoldet, og samtidig, dersom det er et politisk mål, sikre at midlene og ressursene som er bevilget til velferd, brukes på dette. Virksomheter i ideell sektor defineres ved at de har et sosialt formål i motsetning til kommersielle selskapet som har et finansielt formål med krav om utbytte til eierne. Å ha et sosialt formål betyr ikke at virksomheten ikke skal tjene penger, men at et eventuelt overskudd skal utelukkende gå tilbake til formålet. Fordi ideelle aktører har et annet formål enn kommersielle, vil behovet for kontroll og regulering blir mindre enn med også kommersiell drift. Imidlertid mener vi at dersom man skal lykkes med en slik modell, må det legges til rette for, og stimuleres til ideell drift.

En modell med offentlig, ideell og kommersiell drift

NKS er positiv til en modell med offentlig, ideell og kommersiell drift, under gitte forutsetninger. Over tid har andelen ideell drift i velferden gått ned. I noen sektorer til fordel for offentlig egenregi og i noen sektorer har ideelle aktører tapt terreng til kommersielle drivere. I et system der kommersielle og ideelle konkurrerer på like vilkår, er dette til ulempe for ideelle aktører. Ideelle driver med helt andre formål enn kommersielle og har ikke kapitalsterke eiere i ryggen slik mange kommersielle aktører har. Som utvalget påpeker er kvalitet i velferdstjenester vanskelig å måle, men det er grunn til å tro at det er her vi som ideelle aktører stiller sterkest. Der kvalitet er vanskelig å måle, er pris veldig målbart. Ideelle aktører har ofte ikke mulighet til eller ønske om å kutte i kostnader for å tilby lavere priser. For eksempel har ideelle aktører tradisjonelt hatt bedre lønns- og pensjonsvilkår enn kommersielle, noe NOUen også viser, selv om konkurranseutsetting har presset noen ideelle aktører til å senke sine lønnsutgifter for å kunne konkurrere på pris. Som ideell aktør ønsker vi å levere gode tjenester, tilby gode lønns- og arbeidsvilkår til våre ansatte og å bruke midlene vi får til å forbedre driften. Dersom det velges en modell med både kommersiell og ideell privat drift må det legges til rette for at ideelle sikres en større andel av driften. Gjøres ikke det, forsvinner mangfoldet det ideelle tilbudet representerer. Det er også viktig at reguleringer som er ment å ramme kommersielle drivere, ikke rammer ideelle uforholdsmessig.

Hvordan styrke ideell drift fremover

Det er et tverrpolitisk mål å øke andelen ideelle i velferden, selv om det er uenighet om hvorvidt denne andelen skal økes på bekostning av de kommersielle driverne eller den offentlige driften. Tross en bred politisk enighet om å ivareta og styrke de ideelle aktørene, så

har det motsatte skjedd. Det har vært en tendens til at tiltak som skal stramme inn for kommersielle drivere også har rammet ideelle drivere, mens grep som er ment å tilrettelegge for privat drift har vært langt mer fordelaktig for kommersielle drivere enn ideelle. NKS mener derfor at det er behov for en målrettet satsning på ideelle aktører for å nå de politiske målene om økt ideell drift. NKS mener det er behov for en strategi for ideell vekst – helt i tråd med utvalgets anbefaling.

Som utvalget også skriver i NOUen er det en ulempe for ideelle at vi ikke har tilgang på kapital slik kommersielle aktører har. Dette gjør det vanskeligere å drive innovasjon, forskning og utvikling, samt å ta større investeringer i utstyr eller eiendomsmasse. NKS ber derfor om at det opprettes et eget innovasjonsfond for ideelle, at ideelle aktører sikres tilgang til Innovasjon Norges virkemiddelapparat. Innovasjon Norge er opprettet ved lov og det er ingenting i formålet som tilsier at ikke ideelle formål kan og bør vektlegges i støtteordningene. Innovasjon Norges formål er å være statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Da bør også ideell sektor inkluderes i statens eget virkemiddelapparat.

I tillegg tror vi det vil være fordelaktig at tilgang på kapital for investering sikres for ideelle aktører gjennom egne ordninger.

NKS er enig med utvalget i at dagens regulering av offentlig finansierte velferdstjenester i for liten grad legger til rette for at myndighetene kan skille mellom ideelle og kommersielle leverandører og slik etablere ordninger som er forbeholdt ideelle velferdsaktører. Vi støtter utvalget i at det bør arbeides videre med lovreguleringer som gjør det enklere å dra nytte av ideelle aktørers fortrinn. Som ideell aktør har vi behov for langsiktighet og forutsigbarhet for driften av våre virksomheter. Langsiktige driftsavtaler er langt bedre for oss enn konkurranseutsetting og anbud.

I denne sammenhengen vil vi peke på at EUs regelverk har åpninger for å kunne gi tilskudd som alternativ til anskaffelser for ikke-økonomiske aktiviteter utenfor konkurranseretten, i andre land definert som skattefinansierte allmenntjenester. Det vises her spesielt til Italia som har lagt til rette for dette gjennom sin 'Third sector Code' etablert i 2016 og Sverige som siden 2010 har hatt Idéburet offentlig partnerskap (IOP).

Dette er samhandlingsformer som er under utvikling, og kan bidra til å styrke ideell sektor. NKS ber spesielt om at norske myndigheter utreder tilsvarende partnerskap tilpasset norske forhold innenfor EU-retten.

Avslutningsvis ønsker Sanitetskvinnene å legge vekt på viktigheten med forutsigbarhet og tillit. Samhandling mellom offentlig sektor og ideelle aktører bør være basert på tillit. Tillit til at vi har samme mål og ønske om å forvalte fellesskapets ressurser best mulig. Tillit til at ideell sektor tilfører samfunnet verdier vi trenger og som utfyller det offentlig sektor tilfører.

Vennlig hilsen

Malin Stensønes, generalsekretær
Norske Kvinners Sanitetsforening